

Tiltak mot utvendige parasitter

Forfatter

Ola Nafstad, Animalia

Sammendrag

Lus og sauekrabbe er de viktigste utvendige parasittene hos sau i inneførringsperioden. Pelslus er den vanligste, men gir under normale driftsforhold oftest få symptomer utover noe økt kløe. Blodlus og sauekrabbe er nå sjeldent forekommende, men særlig sauekrabbe kan gi nedsatt trivsel og blodmangel hvis den får bli utbredt i en besetning. Klipping er en fin anledning til å se etter utvendige parasitter hvis en mistenker dette ut fra kløe og uro. Hvis lus eller sauekrabbe påvises skal flokken behandles.

Publisert

2018

Referanse

Sau og Geit Nr. 5/2018

Utskriftsdato

25.04.2024 www.fag.nsg.no

Tiltak mot fluelarveangrep

I noen områder kan fluelarveangrep på sau være et betydelig problem på sensommeren. Helsetjenesten for sau får en del spørsmål om tiltak mot dette problemet og spesielt hvilke parasittmidler som kan brukes til forebygging og behandling.

Tekst: Vibeke Tømmerberg og Tore Skeidsvoll Tollersrud, Helsetjenesten for sau – Animalia

Foto: Lars Terje Nyhus

Ved fluelarveangrep legger spyfluer egg på huden og i ulla, og spyfluelarvene kan forårsake alvorlige skader i hud og underliggende vev. Andre typer fluer legger ikke egg på dyra, men kan være plagsomme for sauene og kan hindre at sår gror ved at de spiser på sårene.

Forekomst

Det finnes ingen oversikt over hvor utbredt

fluelarveangrep er hos sau i Norge. Erfaring tilsier at flokkproblemer er mest vanlig i lavereliggende skogsbeiter på Vestlandet, men kan også forekomme på Sør- og Østlandet. Ellers i landet er fluelarveangrep vanligvis sporadiske tilfeller hos enkelt dyr. Det er flest tilfeller i august og september, og ved varmt og fuktig vær. Problemene varierer fra år til år, avhengig av værforhold. Både lam og voksne dyr kan bli rammet. Dyr med sår, diaré og våt ull er mest utsatt

for angrep, fordi fuktig og skitten ull gjør forholdene mer attraktive for fluene. Enkelte spyfluearter kan også legge egg på frisk hud, særlig etter lange perioder med regn på seinsommeren.

Symptomer

Larvene kan forårsake alvorlige skader og betennelse i hud og underliggende vev, og kan spise seg så dypt inn at muskler og knokler blottlegges. Dyra kan stryke med etter noen dager på grunn av skadene, og tilstanden er svært smertefull. Sjukdommen oppdages ofte seint i forløpet. Dyra slutter å spise, og kan ofte stå for seg selv eller gjemme seg under busker o.l. De kan være urolige, og bite, sparke og gnu seg mot de angrepne områdene. De første angrepene er oftest skjult av ull, og sårene kan være omfattende og dype før de oppdages, men larvene er lett synlige i sårene under ulla. Områdene på krysset og ved halerota, nedover lårene og under halsen er mest utsatt for angrep. Ved funn av døde dyr med fluelarver er det vanskelig å avgjøre om dette er dødsårsaken, eller om fluelarvene har kommet etter at dyret døde. Om sommeren vil det raskt komme fluer som legger egg på døde dyr, og eggene kan klekke til larver i løpet av en dag. En skal derfor være forsiktig med å konkludere med at fluelarver er dødsårsak, og et flokkproblem, ut fra funn på døde dyr.

Fluelarveangrep – intet vakkert syn. Og svært plagsomt for dyrene.

Forebygging:

Midler som beskytter mot spyfluer

I beiteområder der det årvisst er problemer med fluelarveangrep, bør lam og voksne behandles med midler som hindrer at spyfluer legger egg i ulla, før slipp i utmark.

Førstevalget Dysect®

Det har vært vanlig å bruke de samme «hell på»-preparatene som brukes mot flått (Dysect®, Coopersect® og Bayticol®). Dysect® har lengst virketid (ca. 8-10 uker) og bør være førstevalget.

Alternativt CLik Extra®

I en del tilfeller har problemet vært at effekten av midlene er borte mot slutten av beitesesongen, når problemet med spyfluer er størst. Ved bruk av utmarksbeite er det vanligvis ikke mulig å samle flokken for å gjenta behandlingen utpå sommeren. I slike tilfeller kan veterinær søke legemiddelverket om å få bruke andre legemidler med lengre virketid som er tilgjengelige i utlandet. Ved behov for et slikt middel anbefaler vi bruk av CLik Extra® før slipp i utmark. CLik Extra® har en virketid på ca. 19 uker, og har blitt

mye brukt i Storbritannia med god erfaring. Vær oppmerksom på at CLik Extra® ikke er beregnet for å drepe larver (behandling av larveangrep), og ikke virker mot flått. Ved behov for et middel med kort slaktefrist, er Crovect® aktuelt. Crovect® har en virketid på ca. 6-8 uker mot fluelarver, og beskytter også mot flått.

Tabellen viser virketid og slaktefrist for preparatene som er nevnt i denne teksten.

Preparat	Angitt virketid mot spyfluer	Slaktefrist
Dysect vet®	8-10 uker	49 dager
Coopersect vet®	Ikke angitt	28 dager
Bayticol vet®	Ikke angitt	10 dager
CLik Extra®*	19 uker	40 dager
Crovect®*	6-8 uker	8 dager
Osmonds Goldfleece Sheep Dip®*	60 dager	49 dager

*Ikke markedsført i Norge.

NB! Slaktefrister kan endres over tid – følg alltid slaktefristen som er angitt på pakningen.

Anbefalt mot spyfluer og mot flått

Følg pakningsanvisningene

Ved påføring; følg anvisningene på pakken om oppbevaring, dosering, påføring og slaktefrister, og tenk HMS. Bruk hansker og ha god ventilasjon ved behandling av flokken, og følg forhåndsreglene som er angitt for det aktuelle preparatet.

Behandling av angrepne dyr

Er dyret allerede angrepet av fluelarver, anbefales følgende tiltak.

Vurdér dyrets tilstand og omfanget av angrepet. Ved alvorlige tilfeller av fluelarveangrep er avliving eneste forsvarlige behandling.

Klipp:

Klipp vekk ull for å avdekke hele det angrepne området. Sjekk om det er fluelarveangrep andre steder på dyret. Den utsnittede ulla og larvene bør samles i en tett plastpose, slik at larvene dør og ikke får utviklet seg til nye fluer.

Fjern larver:

Fjern synlige larver. Dette er en ekkel jobb, og ved omfattende angrep er det

vanskelig å få fjernet alle larvene. Derfor er det en fordel å påføre et middel på de angrepne områdene som dreper larvene. Når middelet har fått virke en stund, er det lettere å fjerne larvene. I praksis brukes det mye forskjellig til dette formålet, f.eks. midler til rensing av sår og grønnsåpevann. Det brukes også diverse midler som ikke er beregnet for bruk på levende og matproduserende dyr, f.eks. diesel og sprøytemidler – slike midler skal ikke brukes!

Det anbefales å bruke Dysect® eller andre parasittmidler som er beregnet for behandling av fluelarveangrep. Det vil også beskytte dyret mot nye angrep. Ved omfattende larveangrep er det praktisk med et middel som kan blandes ut i vann

og skylles over de angrepne områdene. Tidligere ble Neocidol®, som var beregnet for fortykning i vann, mye brukt. Det finnes ingen slike midler på markedet i Norge i dag. I Storbritannia er det markedsført et lignende middel, Osmonds Goldfleece Sheep Dip®, som kan tas inn etter søknad ved spesielle problemer. Ved behandling mot slutten av beitesesongen kan slaktefrister bli et problem, og i slike tilfeller kan Crovect® være aktuelt.

Rens sårene:

Når larvene er fjernet, må sårene renses. Videre behandling av dyret kan omfatte væske- og smertebehandling, og evt. antibiotika for å stoppe bakterieinfeksjoner og salver for å fremme sårheling.

Andre aktuelle tiltak

- Sauer som ikke er klippet vil være utsatt for fluelarveangrep, fordi det blir sår, tett og fuktig under de gamle ulltovene. Dyrevelferdsregelverket stiller krav om at småfe skal klippes etter behov, og minst årlig. Sauene skal være klippet før slipp i utmarka, og sauer som ikke er utegangere bør klippes før lamming.
- Et tiltak som bør vurderes ved problemer med fluelarveangrep, er å klippe ulla på bakparten (rundt halerota, litt nedover lårene og på krysset) før slipp på skogsbeite.
- Dyr med sår og diaré bør behandles med «hell på»-midler mot fluer, gjerne i

nærheten av såret/halen der de er mest utsatt for angrep. Dyr med diaré bør behandles og vaskes og klippes rundt halen, for å få vekk skitten ull som tiltrekker seg fluer.

- Mindre diaré gjør dyra mindre utsatt for fluelarveangrep. Tiltak for å kontrollere innvollsparasitter og forsiktig fôr-/beitebytte er derfor viktig. Kraftig beite og tilleggsfôring med kraftfôr kan i en del tilfeller være årsak til diaré-problemer på innmark. Ved diaré bør det tas avføringsprøver.
- I perioder hvor risikoen for angrep erfaringsmessig er stor, må en ha ekstra

hyppig tilsyn for å oppdage angrepne dyr tidlig.

- Rydding av beitet for kratt vil redusere problemer med fluelarveangrep og flått. I åpne områder reduseres luftfuktigheten, og ulla tørker bedre etter regn. Ved store problemer bør en vurdere om det er mulig å rydde beitet, eller finne alternative beiter.
- Kadaver er viktige oppformeringssteder for spyfluene. I tilfeller der dette er praktisk mulig, bør kadaver fjernes/graves ned.

Ryddig av beitet for busk og kratt vil redusere problemet med både spyfluer og flått.
Foto: Ole G. Hertenberg

Eksempel på godt ryddet beite. Foto: Ole G. Hertenberg